

DAGENS FRÅGOR

Häxkitteln i Sydvietnam. Lördagen den 5 mars återkommo de båda utrikesministerna John Foster Dulles till Washington och sir Anthony Eden till London efter Bangkok-konferensen med sina kolleger inom de stater, Australien, Nya Zeeland, Pakistan, Siam och Filippinerna, som tillhöra SEATO — »South-East-Asia-Treaty-Organization» — vilken traktat undertecknades i Manilla i september i fjol. Siam, Filippinerna och Australien sägas ha livligt önskat, att detta motstycke i miniatyr till NATO skulle utrustas med »tänder», i stånd att kraftigt bita ifrån sig, men varken USA eller Storbritannien voro hågade att uppsätta militära styrkor för ändamålet; i händelse av ett öppet krigiskt anfall är man dock solidariskt förpliktad till ömsesidigt väpnat bistånd. Tills vidare begränsades sålunda de positiva åtgärderna till att upprätta ett sekretariat i Bangkok med respektive sändebud som bisittare, och ett samfällt organ för att övervaka den oavlåtliga kommunistiska infiltration, som pågår i Sydvietnam, Laos och Kambodja, varav grannstaten Siam känner sig särdeles obehagligt berörd.

I Bangkok konfererade även Dulles och Eden enskilt om det brännande Formosa-problemet, varvid målet, vapenvila i Fjärran Östern, var gemensamt men som bekant förefinnas ännu meningsskiljaktigheter om metoderna härför. Dulles kunde icke lova att USA skulle överge Quemoy och Matsu utan trodde att »Eisenhowers fria händer» härvidlag skulle avhålla Peking från en aggression, medan Eden menade, att om Chiang Kai-shek kunde övertalas att också evakuera nämnda öar, ett slags stillestånd de facto vore möjligt att uppnå i farvattnen kring Formosa. Man beslöt förty att »agree to disagree», som brukar vara innebörden vid äktenskapsskilsmässa i godo men som vid varje dissonans är en concordieformel i den nuvarande angloamerikanska alliansen, åtminstone så länge Churchill svarar för ena parten.

I samband med Bangkok-konferensen avlade Eden och Dulles flygvisiter i många mellanliggande huvudstäder. Eden besökte bl. a. Cairo, Bagdad och Nehru i Delhi men med traditionell diskretion förmälde han offentligt ingenting om resultaten av dessa sonderingar. Dulles åter talade med premiärminister U Nu i Rangoon i Burma, for till Kambodja, Laos och Saigon i Sydvietnam, höll ett sammanträde i Manilla med USA:s sändebud i dessa länder samt avslöt sin turné med att känna Chiang Kai-shek på pulsen i dennes högkvarter Taipeh på Formosa, där USA:s vederbörande högre militärchefer närvaro som assistenter vid diagnosen och prognosen av den otvivelaktigt kritiska situationen.

Frispråkig som alltid förklarade Dulles i Manilla att han funnit »tillståndet i Laos betänkligt, i Kambodja lovande men att plus och minus i Sydvietnam vore ungefär fifty-fifty. Emellertid hade han otur. Redan i Manilla inlöpte den överraskande underrättelsen, att den unge konungen

av Kambodja plötsligt abdikerat till förmån för sin fader utan att man ännu kommit underfund med orsaken men var så mycket oroligare för följderna. Efter Dulles' hemkomst inlöpte dessvärre ett budskap från Saigon, att den sjudande häkkitteln i Sydvietnam hotade att svämma över sina bräddar.

Alltsedan uppgörelsen på Genèvekonferensen i juli i fjol, då Frankrike till den röde rebellen Hoh Chi-minh avstod hela norra Vietnam, varigenom detta i realiteten ställdes under Pekings protektorat, har ställningen i Sydvietnam blivit alltmera kaotisk. Franska trupper äro kvar i landet, men USA, som spenderar oundgängliga dollars och förpliktat sig att utbilda landets egen armé, har mera att säga till om. I den häftiga konflikt, som i förstone rasade mellan den inhemska armén och premiärministern Ngo Dinh Diem, som har fått sitt uppdrag av »kejsar» Bao Dai, vilken fortfarande föredrar Rivieran som vistelseort framför sitt besvärliga »rike», tog den amerikanske generalen Collins parti för Diem, i motsats till fransmännen som av gammalt samarbetat med de inhemska generalerna, vilket avgjorde tvisten. På denna grund syntes utsikterna för en stabilisering gynnsammare, vilket påverkade Dulles' relativt optimistiska ovannämnda uppfattning.

Collins och Diem räknade med att de mäktiga religiösa sekterna i Syd-vietnam skulle hålla sitt löfte om lojalitet och inte vålla nya förvecklingar. Dessa sekter äro något specifikt för Vietnam och spela en stor roll i dess inre liv. Den viktigaste är de s. k. Caodaisterna som grundlades 1919 av en viss Ngo Van Chien och som till en sorts syntes synes vilja förena katoliker, konfutsianer, taoister, shantoister och buddister. Som modell för sin sekt tog han katolska kyrkan, vilken under Frankrikes åttioåriga kolonialvälde i Indokina förvärvat minst en miljon anhängare och med sin fasta yttre gestaltning imponerat på de infödda. Sekten har också en »påve» vid namn Pham Cong Tac, som omger sig med en hierarki av »kardinaler», »biskopar», präster och ordensällskap. Dessutom ägna sig sektens ledare åt spiritistiska seanser, varvid de motta budskap från andevärlden genom en flaska som vilar i en korg, vilket fransmännen anse bero på att vederbörande på bättre restauranger upptäckt att finare vinmärken serveras på detta sätt. Sådana budskap sägas ha förmedlats från bl. a. Jeanne d'Arc, Louis Pasteur, »den kinesiska revolutionens fader», Sun Yat-sen, Franklin D. Roosevelt och Victor Hugo — vilken man tycks ha tagit på kornet! Ännu i sin sena ålderdom var ju denne otroligt litterärt produktiv tillika med en potens som skulle ha harmat en pascha med ett talrikt harem! Victor Hugo har nu telepatiskt upplyst »påven» att han på andra sidan författat icke mindre än fem nya stora verk, vilka han dikterat men som ännu icke blivit publicerade. I likhet med flera andra charlataner, fastän utan officiellt uppdrag, be- vistade också »påven» Genèvekonferensen i fjol sommar och »adopterade» därvid en ung, vacker schweiziska utan hinder av det dogmatiskt förkunnade celibatet. Det mest bekymmersamma med sekten är likväl att den icke litar på att trons kraft allena verkar utan att av dess ca 2,5 miljoner medlemmar en egen armé på ca 20 000 man rekryterats, vilket nödgat Diem att medta två caodaister som medlemmar av sin ministär.

En annan sekt heter Hoa Hao, som existerar sedan ca tio år tillbaka

och som tycks ha tagit intryck av islam. Läran skildras som mycket primitiv, men dess kärnpunkt lär vara att de troende äro osårbara i krig, vilket satt rörelsen i stånd att av 1 miljon anhängare sätta upp en privatarmé på ca 20 000 man. En tredje riktning kallas Binh Xuyen och startades av en »general» Le Van-Vien, vars näringsfång först bestod av enskilt sjöröveri på floden Mekong, men som sedermera, då han visade tendenser att närma sig kommunisterna, mutades av franska kolonialregeringen, som uppdrog åt hans 10 000 legosoldater att besörja ordningstjänsten i Saigon med omnejd. Personligen fick chefen monopol på alla spelhålor, bordeller och nöjeslokaler i Saigon, vilket med den livliga tillströmningen av hundratusentals militärer och allsköns äventyrare under kriget inbringade honom en ansenlig förmögenhet. När premiärministern Diem som sträng katolik ingrep häremot, måste »generalen» upphöra med detta geschäft för att i stället öppna ett slags »Animierkneipen mit Damenbedienung», där de tyska främlingslegionärerna kände sig hemmastadda!

Så länge Diem med koncessioner och kompromisser kunde hålla humöret uppe hos dessa sekter voro de hågade att ställa sina styrkor till hans förfogande, säkerligen också mot rundlig vedergällning i dollars. Men med ens tycks denna bräckliga konstruktion ha brutit samman, och sekterna ha börjat bekämpa dels varandra, dels den nationella regeringen i Saigon med allmän villervalla som resultat. Allt synes förspänt för en kommunistseger vid de val nästa sommar, som enligt Genèvekonferensens beslut skola avgöra Vietnams framtida öde. Det må vara en tröst för ett tigerhjärta i djungeln att icke heller på den röda sidan i Vietnam träden växa upp i himlen. I Tonkin, denna Sydöstasiens »risskål», där menige man icke som i Kina behövde fråga varandra: »Har du ätit något i dag?», råder svår hungersnöd sedan alla förhållanden vänts upp och ned genom massflykten söderut ävensom genom de nya härskarnas oförmåga att organisera en effektiv och human administration. Överallt förskräcka samma spår av »befrielsen» från de vitas kolonialregim — i väntan på kommunismens vida tyngre trälomsok.

Planetariskt och paneuropeiskt. Det förefaller sannolikt att »dynamiken» inom storpoliplanetariskt. tiken icke kommer att dämpas och icke heller att dennas världsfamnande format kommer att krympa. Rudolf Kjellén, som i seklets morgonväkt präglade termen »planetarisk» för detta fenomen, skulle ha fått sitt lystmäte på profetians fullbordan. Vad kan man i den branschen mera begära när stundens krigsfara gäller en sammandrabbning tvärs över Stilla havet mellan Förenta staterna och Kina om Formosa? Härtill var måhända Koreafejden 1950—1953 en prolog, utspelad av USA under FN och av Kina, med en miljonarmé, under »frivillighetens» maskering. Och vidare: i april sammanträder i Bandung på Java i det malajiska Indonesien en afrikansk-asiatisk konferens av 30 stater, vid vilken ingen vit stat, som Sydafrikanska Unionen, blir företrädd men väl asiatiska mammutvälden som Kina och Indien med tillhoppa inemot en miljard invånare samt afrikanska pygméer som Libyen och Liberia, vilka utan regelbundna angloamerikanska subsidier näppeligen under en må-

nad skulle kunna stå på egna ben. Med sådana deltagare som Japan, Pakistan, Filippinerna, Siam, Persien och Irak föreligger visserligen ingen risk att Pekings kommunism och Nehrus »neutralism» skola kunna dirigera denna kakafoni. Ingen kan dock ta miste på att denna första gemensamma manifestation av de färgade folken, som epilog till den vita kolonialpolitiken, är en mondial tilldragelse av världshistoriska mått.

Också ur internationell synpunkt har sedan nyåret annat av vikt och intresse försiggått men utan att något definitivt faktum kan registreras. De mellanfolkliga relationerna befinna sig fortfarande i sådant aggregationstillstånd, att allt flyter och inga framtida fasta konturer ännu avteckna sig. Förvirringen ökar dessutom genom den nya, till sina militära och politiska följder oberäkneliga faktor som vätebomben utgör.

De två huvudproblemen för väst och öst, respektive Parisfördragen för Paneuropa och de tre asiatiska fronterna mot kommunismen: Korea, Formosa och Indokina äro alltså olösta, fastän den förstnämnda ekvationen nu någorlunda hyfsats genom Bonn- och Romparlamentens definitiva ratificering. Detta exempel väntades Beneluxstaterna följa, så snart republikens råd i Paris kunnat förmås att bekräfta Nationalförsamlingens ratificeringsbeslut den 30 sistlidne december. Detta måste dock ske utan ändringsförslag vid äventyr att eljest ärendet författningssenligt återremitteras till Nationalförsamlingen, som då måste förnya sitt tidigare votum med absolut majoritet, dvs. med minst 314 röster, vilket anses vanskligt.

Nådestöten mot Mendès-France den 5—6 februari, som hans fiender uppsköto tills moren gjort sin plikt och genomdrivit ratificeringen i Nationalförsamlingen, medförde icke så menliga sviter som ursprungligen befarades för utsikterna att få republikens råd att ta reson. Efter sin hämnd på Europaarméns baneman, Mendès-France, ha de katolska folkrepublikanerna blivit mera tillgängliga för rationella argument. Georges Bidault hugnades visserligen icke med någon taburett i Edgar Faures nya regering, men Pierre-Henri Teitgen kom med som vice-konsejlpresident samt t. o. m. »européen» Robert Schuman, ehuru som justitieminister. Partiet är nu redo att hjälpa den nye utrikesministern Antoine Pinay att övertala senatorernas efterträdare i Palais de Luxembourg. Det är känt att Washington och London osynligt utöva en hård press på Paris för att hindra en upprepning av fiaskot med Europaarmén, vilket skulle vålla svåra våndor för Adenauer men motsvarande viktoria för »trippelalliansen» Molotov-Grotewohl-Ollenhauer, varvid Ollenhauer formellt vill förneka den funktion som röd »medlöpare», som han likväl i realiteten fullgör.

Det oavlätliga pratet om en ny konferens med Moskva, som på förhand komprometterats genom Molotovs ihärdiga iver för samma idé, kunde möjligen ha haft något fog för sig, då Malenkov syntes benägen att mildra det kalla krigets temperatur. Det var ju också honom som Churchill ville personligen träffa »at the summit». Men det invercade icke det minsta på Molotovs omedgörliga hållning under Berlinkonferensen i fjol vintras, och Malenkovs degradering efter en förödmjukande avbön om sin inkompetens vid Högsta Sovjets plötsligt inkallade plenum den 8 februari blottade hela tomheten hos dessa illusioner.

Vad Malenkovs ännu så länge oblodiga likvidering avspeglar om till-

ståndet inom den nya »kollektiva» diktaturen i Kreml kan ingen *extra muros* med säkerhet bedöma. Man förmodar att den inre maktkampen fortsätter med en tydlig kompromiss *ad interim* mellan kommunistpartiets generalsekreterare Krutjev och militärbefälet, vilket efter Stalins död i mars 1953 och sin medverkan vid övrumplingen av Beria i juni s. å. — en upprepning av de tyska generalernas mera passiva roll, då Hitler nitton år tidigare krossade Röhm och hans SA, riksvärnets rival som blivande värnpliktsarmé — ryckte fram som partiets jämlike. Bulganiins placering som »förste konsul» och marskalk Sjukovs utnämning till försvarsminister äro en påtaglig bekräftelse härpå. När dessutom elva generaler nyligen utnämnts till marskalkar, har Sjukov samlat lika många gamla krigskamrater omkring sig med denna värdighet som Napoleon, vilken dock fick vänta därmed tills han hunnit bli kejsare. Marskalkarna äro alltjämt solidariska med partiet, och i sitt hätska tal mot USA som krigshetsare måste »Eisenhowers vän», Sjukov, tjuta med ulvarna, som ånyo nödgats tillgripa Stalins gamla fågelskrämman om den utifrån hotade Sovjetunionen för att undersåtarna skola inse bedrägligheten av Malenkovs löften om bättre försörjning och resigera inför den hårdare regim härvidlag, som nu synes förestå, betingad av den socialistiska planhushållningens sjunkande produktivitet utom beträffande krigsmateriel. En likriktning efter samma »generallinje» är att förutse inom satellitstaterna. I Ungern, dit insynen från Wien är lättare än ifråga om Polen och Tjeckoslovakien, har denna ägt rum genom den brandröde Rakosys detronisering av den mera »moderate» Nagy, vilken liksom Malenkov nu anklagas för »opportunism» och »högertendenser».

Det kalla kriget undgår nu icke att bli ytterligare avkylt, vilket borde ge sådana typer som Ollenhauer och Bevan något att tänka på. Men lektioner i den vägen äro bortkastade, enär deras bevekelsegrunder synas mindre bero på någon respektabel övertygelse utan fastmera äro motiverade av inrikespolitisk taktik. Man får se om Molotov, som ännu sitter i orubbat bo som den tredje mannen med Beria och Malenkov i triumviratet efter Stalin, kan uthärda den polemik, som Pravda, naturligtvis på Krutjevs order, nu riktar mot honom. Molotov bemödar sig emellertid att samla nya meriter med sina oavbrutna diplomatiska mineringar mot Parisfördragen. Hans senaste påhitt är att via Wien och med obestämda utfästelser underteckna det österrikiska statsfördraget, på en omväg pressa fram den konferens, som Västmakterna icke vilja vara med om, förrän Västunionen legalt trätt i kraft och Bonnrepublikens upprustning, efter fem år av förspild pappersexercis, i praktiken åtminstone påbörjats.

Valcirkus i Estland. Den 27 februari förrättades i Sovjet-Estland igen ett »val». Enligt det den 3 mars offentliggjorda officiella meddelandet har 99,81 % av de röstberättigade deltagit i valen, och av dessa har 99,82 % röstat för de av »kommunisternas och de partilösa nationella block» uppställda kandidaterna. Sålunda bestå de på sin tid av Stalin fastslagna procentuella valsiffrorna utan att rubbas och överstiga alltid 99.

Denna gång invaldes 125 delegerade i marionettparlamentet, högsta rå-

det. Eftersom en delegerad väljs för var 10 000:de invånare, torde invånarantalet i Sovjet-Estland för närvarande inklusive ockupationstrupperna (de inberäknas nämligen) vara ungefär 1 250 000. Jämfört med valen år 1951 har totalantalet invånare under de fyra åren ökat med ungefär 100 000. Om vi jämföra valdistriktens ordningsföljd efter valen 1951 och 1955, se vi, att invånarantalet har ökat huvudsakligen i oljeskifferdistriktet (Kohtla-Järve, Jõhvi, Kiviõli) och i staden Tallinn, mindre i Tartu, Narva och Pärnu. I alla dessa orter har under de senaste åren en viss industrialisering ägt rum, som har varit särskilt märkbar just inom oljeskifferindustriområdena mellan Rakvere och Narva och även i Tallinn. Arbetskraften har flyttat dit ifrån landsbygden, och dessutom ha till dessa områden flyttats tusentals arbetare ifrån Ryssland. Med de sistnämnda kan man åtminstone delvis förklara ökningen av invånarantalet.

Antalet invånare i Tallinn torde för närvarande vara ungefär 280 000 och i den gamla universitetsstaden Tartu ungefär 70 000.

Vilka »valde» då det estniska folket den här gången till sina representanter? Först och främst tre storheter från Moskva — förste sekreteraren i Sovjetunionens kommunistpartis centralkommitté Nikita Chrusjtjev, den störtade premiärministern Georgij Malenkov och utrikesministern Vjatjeslav Molotov. Vidare — sju högre officerare från Sovjetunionens i Estland stationerade ockupationsstyrkor, nämligen generalmajor Karl Allikas, generallöjtnant Grigorij Bystrikov, överste Ivan Feofanov, generalmajor Georgij Filippov, viceamiral Vladimir Kassatonov, generallöjtnant Boris Petrov och konteramiral Pavel Skutskij. Alla dessa höga ryska officerare skola nu representera det estniska folket i Estlands högsta råd. Redan detta faktum understryker det estniska »parlamentets» marionettkaraktär.

Vidare finnas bland »folkrepresentanterna» 8 högre funktionärer i det estniska kommunistpartiets centralkommitté med förste sekreteraren Ivan Käbin i spetsen, 13 av partiets råjongkommittéers förste sekreterare, en funktionär i komsomols centralkommitté men endast 1 fackföreningsordförande. Sedan följa de 14 medlemmarna av marionettregeringen med ministerrådets ordförande Aleksei Müürisepp i spetsen, statsåklagaren, hemliga polisens chef, Sovjet-Estlands ständige representant i Moskva, direktören för centralbyrån för propagandaföreläsningar och 3 ordförande i lokala exekutivkommittéer. Marionettparlamentets presidium representeras av 5 namn med »statspresidenten» August Jakobson i spetsen. Nu följa, ordnade efter graden av betydelse, intelligensen med 8 representanter — vetenskapsmän, författare och skådespelare som äro sovjetregimens medlöpare; sedan 2 direktörer för oljeskifferindustrier, båda två ryssar, 2 direktörer för traktorstationer, 1 sovchoz-direktör, 8 kolchozordförande, 6 arbetsledare (brigadirer) i industrier och gruvor, 8 brigadirer och jordbruksledare i kolchozer och sovchozer.

Sålunda blir det tillsammans 94 nya »folkrepresentanter», som i stort sett kunna karakteriseras som den rådande regimens funktionärer. Av dessa äro 22 rena ryssar, resten övervägande rysslandsester. Eftersom ryssarna inte kunna estniska, följa de förhandlingarna vid högsta rådets sammanträden i hörlurar med hjälp av tolk som på en internationell kongress. Och om någon av dessa ryssar begär ordet är det esternas tur att begagna

hörlurar, särskilt de mjölkare och svinskötare, vilka i högsta rådet representera »de partilösa nationella block».

Av de valda »folkrepresentanterna» kan man om 31 kanske säga att de skulle kunna representera det s. k. nationella blocket, fastän det även bland dem finns en hel rad medlemmar av kommunistpartiet eller små lokala medlöpare. De utgöras av 7 lärare, 3 läkare, 4 agronomer och zootekniker, 1 förare av skördetröska, 2 fiskare, 5 mjölkare och en svinskötare.

Det förefaller som om iscensättarna av denna valkomedi själva voro fullkomligt medvetna härom, ty under de två månader som valpropagandan varade talades det såväl i tidningar som i radion endast om dessa mjölkare, svinskötare, folkskollärare, barnläkare och agronomer. De gjordes — om man får uttrycka saken så — till huvudaktörer i denna propagandacirkus. Biografier och fotografier av dem publicerades i partiets huvudorgan »Rahva Hääl» och rörande mjölkarna noterades det månad för månad, hur många liter mjölk de hade kunnat redovisa. Beträffande ockupationsstyrkornas amiraler och generaler härskade däremot en fullständig tystnad; deras namn återfunnos endast i de officiella meddelandena, när det omtalades, att de hade uppställts som kandidater, och senare, när de hade valts till »folkrepresentanter». Och andra parti- och rådsfunktionärer omnämndes i »Rahva Hääl» endast i förbigående utan att bli föremål för någon biografi eller något reportage.

I det avseendet var regin den här gången rentav fulländad. Om någon skulle flyktigt genomgå »Rahva Hääl» för januari och februari i år, skulle han få det bestämda intrycket, att det estniska folket till sina representanter valt endast duktiga estniska arbetare och kolchozbönder med någon enstaka partifunktionär och minister på köpet.

Man får intrycket att de nya regissörerna äro betydligt skickligare än den klumpige Stalin var. Det kan därför för närvarande vara en viss fara, att Sovjets skickliga propaganda skulle kunna få lättrogna människor i den fria världen att tro, att det i Sovjetunionen härskar något slags demokratisk ordning.

Aleksander Kaelas.

Uppskörtas Europa? De stora internationella oljebolagens prispolitik har varit en ofta omstridd fråga. Den har återigen blivit föremål för tvist, denna gång av pikant natur och på högsta internationella nivå med två prominenta svenskar som huvudagerande, nämligen F. N:s generalsekreterare Dag Hammarskjöld å ena sidan och hans ståthållare i Palais des Nations i Genève Gunnar Myrdal å den andra.

Till det värdefullaste och intressantaste, som utträttats av F. N:s europakommission (ECE) under Myrdals ledning, höra de väldokumenterade och omsorgsfullt övervägda rapporter i råvarufrågor och industriella utvecklingsproblem, som successivt publicerats under de senaste åren. Bland dessa intar, inom parentes sagt, Ingvar Svennilsons nyligen utgivna studie över mellankrigsårens europeiska ekonomi — *Growth and Stagnation in the European Economy* — en förgrundsställning.

ECE:s sekretariat har nu såsom ett led i dessa utredningar färdigställt en berättelse också över oljepriserna. Enligt hävdvunnen tågordning

skulle denna studie, innan den offentliggjordes, först nagelfarits av den permanenta specialkommitté, som inom ECE ägnar sig åt bränslefrågor, nämligen kolkommittén. Innan kolkommittén hunnit ta upp ärendet, har emellertid generalsekretärare Hammarskjöld, med begagnande av sina prerogativ som Myrdals förman, inlagt sitt veto mot publicering av utredningen. Han har motiverat detta med att materialet visserligen i stor utsträckning är detsamma, som återfinnes i en rapport av år 1952 från den federala handelskommissionen i Washington, men att sistnämnda rapport aldrig beedigats inför amerikansk domstol och att dess uppgifter — i ett onekligen ytterst komplicerat och kontroversiellt ämne — följaktligen ej kunna tillmätas legalt bevisvärde. Myrdal å sin sida betraktar utredningsmaterialet såsom resultat av en forskningsverksamhet, vilken självständigt förts vidare av ECE:s sekretariat, och anser att Hammarskjöld genom sitt publiceringsförbud ingripit i forskningens frihet.

Denna dragkamp har självfallet utspelats »intra muros», men vad som sker i glashuset vid East River i New York eller i det vita palatset på kullarna ovanför Genève sjön kan ju icke alltid hållas förborgat för yttervärlden. Och vad oljerapportens innehåll beträffar, ha huvudpunkterna redan blivit allmänt bekanta, sedan den utförligt refererats bland annat i den schweiziska tidningen »Der Tat» och i »The Economist». Några oljebolag ha svarat med att kräva, att rapporten trots sin preliminära karaktär omedelbart offentliggöres i sin helhet. Bolagen vilja uppenbarligen få möjlighet att snarast ingå i svaromål.

Rapportens tillvitelser mot oljebolagen gå i korthet ut på följande: Produktionskostnaderna för råolja i Mellersta Östern äro mindre än hälften av motsvarande kostnader för amerikansk olja från kusten av Mexikanska Golfen. Huvudparten av den i Europa förbrukade oljan kommer numera från Mellersta Östern, men trots detta är priset baserat på de amerikanska produktionskostnaderna. Detta möjliggöres av en kartell-liknande överenskommelse mellan oljebolagen inbördes och mellan dessa och de arabiska oljesultanerna. Resultatet är, att sultanerna och bolagen — dessa dela nettovinsterna fifty-fifty — sko sig på de europeiska konsumenternas bekostnad. Berövad möjligheterna att köpa råolja till rimliga priser, har därjämte den europeiska raffineringsindustrien hämmats i sin utveckling.

Oljebolagens motargument, framlagda redan som svar på den amerikanska rapporten av 1952, torde komma att anföras även denna gång, och skulle alltså vara dessa: När avtalet om hälftindelning av vinsten gjordes mellan oljebolagen och regeringarna i Mellersta Östern, betraktades detta som en klok och förutseende politik. Men otvivelaktigt fingo furstarna och folken i dessa trakter därmed också ett mycket starkt intresse av att oljeprisen hållas uppe. En sänkning skulle helt visst vålla starka friktioner mellan européerna och de styrande i dessa strategiskt utsatta delar av världen. Å andra sidan anses möjligheterna för Mellersta Östern vara små att sälja mer olja till lägre priser. Sänkta priser på araboljan skulle vidare kunna framkalla amerikanska motåtgärder för att skydda hemmamarknaden i USA. På så sätt, mena oljebolagen, skulle en prissänkningaktion få allvarliga återverkningar både på det allmänpolitiska och det handelspolitiska planet, och det är enligt deras uppfattning en öppen

fråga, vad som i längden kommer att väga tyngst för de europeiska länderna själva: dessa komplikationer eller fördelarna av att kunna köpa olja från Mellersta Östern billigare än hittills.

Exit Mendès-France. Till de många egenartade dragen i den franska efterkrigsparlamentarismen hör »sättet för regeringars störtande». Oftast ha de mer än tjugo hittillsvarande regeringarna fallit på rena struntfrågor, procedurfrågor och andrarangsfrågor, och utan att en absolut majoritet vägrat fortsatt förtroende. Men då regeringen Mendès-France störtades i februari efter nära åtta månaders maktinnehav skedde det i samband med en stor och betydelsefull debatt om politiken i Nordafrika. Trots detta är det otvivelaktigt förhastat att utgå ifrån att det enbart var motsättningarna i denna speciella fråga som ändade experimentet Mendès-France.

Vill man fånga Mendès-Frances politiska situation och villkoren för hans politiska verksamhet i ett nötskal gör man det lättast genom att påpeka att han aldrig kunde stödja sig på en regeringsmedveten majoritet i Nationalförsamlingen. Mendès-France kunde inte ens räkna på helhjärtat stöd från sitt eget parti, radikalsocialisterna. Snarare var det socialisterna som kunde betraktas som kärntruppen bland anhängarna trots att de hela tiden stodo utanför regeringen. Vid de tillfällen då den i sex praktiskt taget lika starka grupper splittrade franska folkrepresentationen gav honom sitt förtroende skedde det därför att motståndarna ännu inte funnit tiden inne att låta honom falla. Omedelbart efter vapenstilleståndet i Indokina var dessutom Mendès-Frances ställning hos den franska allmänheten alltför stark för att tillåta några parlamentariska extraturer från yrkespolitikernas sida. Indokina var emellertid blott ett av de många brännande problemen som mötte Frankrikes tjugoförsta efterkrigsregering.

Oppositionens inlägg i den för ministären Mendès-France avgörande debatten ger ett starkt intryck både av de starka affekter som Mendès-Frances politik väckt till liv bland politikerna och av de olikartade bevekelsegrunder, ibland öppet redovisade, oftare nödtorftigt dolda, som föranledde en majoritet av de deputerade att gå emot den dynamiske konseljpresidenten. I fråga om Afrikapolitiken beskylldes han med samma häftighet för att sälja Frankrikes nationella intressen genom eftergivenhet och svaghet som för att genom polisvälde och terror försvåra en uppgörelse i godo. Reträtten från Indokina framställdes som första steget på vägen mot ett fullständigt utplånande av den franska stormaktsställningen, där uppgivandet av vissa stödjepunkter i Indien var en belysande episod och den planerade lösningen av problemkomplexet Tunisien-Algeriet-Marocko utgjorde kulmen.

Bitterheten mot Mendès-Frances initiativ på det utrikespolitiska området utgjorde för de katolska folkrepublikanerna det främsta incitamentet till en konsekvent opposition. Dessa hade genom Mendès-Frances framgångsrika förhandlingskonst kommit att framstå som de huvudsvariga för att den olyckliga Indokinapolitiken inte tidigare kunnat omläggas. Därtill kom att Mendès-Frances passivitet väsentligt bidragit till

att torpedera Europaarméprojektet. Denna den katolska västeuropeiska utrikespolitikens hörnsten hade sålunda kunnat raseras och ersättas med en upprustning av Tyskland på vägar, som i vissa avseenden måste framkalla skepsis. Den oresonliga hätskheten bland folkrepublikanerna mot vad de betraktade som en utrikespolitisk amatör är så mycket lättare att förstå, som den av Bidault och Schuman signerade Europapolitiken allt mer förefallit att vara partiets *raison d'être*. (Den faktiska rättning höger vad inrikespolitiken beträffar som under senare år kunnat spåras inom det folkrepublikanska partiet har för övrigt försatt detta i en bekymmersam situation taktiskt sett, sedan de moderata högergrupperna stabiliserats och påtagligt ökat sin attraktionskraft.)

I samband med Mendès-Frances fall har det ofta med rätta talats om »la vengeance du parlement», om Nationalförsamlingens hämndlystnad. Om denna således i många fall berodde på Mendès-Frances självständiga utrikespolitik och vädjanden över församlingens huvud direkt till folket är därmed inte hela förklaringen given. Den ekonomiska politiken kommer också in i bilden. Mendès-France hade låtit förstå att efter den nödvungna utrikespolitiska aktiviteten fullföljandet av det en gång proklamerade ekonomiska reformprogrammet (rörande detta, se Svensk Tidsskrift häfte 8/1954) utgjorde det dominerande problemet. Detta uppväckte — förklarligt nog — allvarliga farhågor inom vida kretsar av det franska näringslivet, som kände sina med hjälp av subventioner och speciallagstiftning ombonade positioner hotade. Många deputerade som bidrogo till att störta Mendès-France gjorde detta inte minst som företrädare för alla de otaliga sammanslutningar av näringsidkare av skilda slag. Förklaringen till att så mycket av den skisserade ekonomiska reformpolitiken kom att stanna på papperet står att finna i den målmedvetna aktivitet som på ett tidigt stadium satte in för att påverka den franska administrationen. Med konseljpresidenten överlupen av utrikespolitiska göromål och en finansminister, Edgar Faure, uppenbarligen manövrerande inför nästkommande regeringsskifte, hade den stabila och välutbyggda franska förvaltningen obegränsade möjligheter att förhala och motarbeta Mendès-Frances radikala ekonomiska idéer. Om sålunda de praktiska resultaten blevo tämligen obetydliga går det dock icke att komma ifrån, att Mendès-France som inspiratör och förnyare av debatten dock påverkat utvecklingen redan genom sina djärva grepp och nya metoder. På det inrikespolitiska området har han otvivelaktigt anvisat utvägar, som vunnit resonans hos stora väljargrupper och som säkerligen kommer att spela en betydande roll i valrörelsen 1956.

Det är nämligen mot den som Mendès-Frances många trogna anhängare bland de intellektuella i Frankrike sikta. Kanske skall entusiasmen bland hans politiska följeslagare kunna motverka apatin hos den franska allmänheten, som med besvikelse kunde konstatera att också Mendès-France hade blivit ett offer för ett oeffterättligt politiskt system.

Maktbalansen Principen om maktbalans, »balance of power», är ju Storbritanniens gamla metod att på den europeiska kontinenten stödja de makter, som kände sig hotade av en överlägsen och ex-

pansionslysten stormakt. Spanien, Frankrike och Tyskland fingo under historiens lopp känna på yttringarna av denna balanspolitik.

I början av perioderna efter det första och det andra världskriget inriktades i förra fallet genom NF och i det senare genom FN den allmänna tanken på att en »kollektiv säkerhet» skulle bli ett bättre skydd mot stor- krig än den gamla maktbalansidéen. Denna illusion brast i förra fallet då det visade sig att straffåtgärderna (sanktionerna) mot en angripare icke kunde ges den samlade kraft som var nödvändig för att hindra krig. FN:s svagheter på grund av att stormaktsveto kan lamslå hela den fredsbe- främjande aktionen ha i det senare fallet tydligt kommit i dagen.

En storslagen insats mot angrepp gjordes visserligen i Koreakriget tack vare att Sovjet då höll sig borta från FN, men så snart Kina mera aktivt kom med i kriget uppenbarade sig Sovjets representant åter i FN, hotade med ett veto mot en fortsatt FN-aktion och Västmakterna hade blott att avstanna och avveckla straffaktionen.

Hur långt den kollektiva säkerhetstanken i världen har kommit är alltså omtvistat, ehuru det naturligtvis är klart att inom Västmakternas Atlant- pakt och Östmakternas under tillblivelse varande »kontinentalpakt» ernås en viss kollektiv säkerhet för ömsesidigt bistånd. Men de båda stormakts- blocken emellan är det endast maktbalansen som är ett skydd mot stor- krig, enär denna balans har det resultatet att ingendera maktgruppen har hopp om att helt kunna nedslå den andra utan att själv mycket allvarligt, ja kanske dödligt, skadas. Men hur ter sig då denna maktbalans?

Läget i världen våren 1955 är det, att Sovjet med sina satellitstater har ca 380 miljoner människor och Folkrepubliken Kina ca 550 milj., dvs. summa 930 milj. Atlantpaktens medlemmar disponera 390 milj. och res- ten av mänskligheten står ännu relativt obunden. Men med hänsyn till ekonomiska, fredsindustriella, krigsindustriella och kraftförsörjningsfrå- gor står enbart USA minst fyra gånger före Sovjet. Tar man dessutom hänsyn till Storbritanniens växande resurser samt förhållandet att Kinas industrialisering ej ännu hunnit långt, blir ur synpunkten av effektivit- eten hos de nämnda miljonerna människor Västmakternas överlägsenhet över Östmakterna betydande.

De rent militära maktresurserna kunna bedömas olika, varvid Lord Ismays just nu publicerade bok, »NATO, The first five years 1949— 1954», säkert ger de mest tillförlitliga siffrorna. Men även andra goda källor finnas. Lantmilitärt har NATO nu i Europa 90—100 divisioner, vil- ket är 3—4 gånger mer än när Eisenhower tidigare tog befälet. Denna styrka kan naturligtvis, ehuru ej så snabbt, mångdubblas. Sovjet har i Europa 175 divisioner, vilkas mekanisering och modernisering pådrivits, och man beräknar att satellitstaterna kunna bidra med ytterligare högst 80 divisioner (tillhoppa ca 4,5 milj. man under vapen). Efter 30 dagars mo- bilisering beräknas Sovjet kunna sätta upp ca 400 divisioner. Mot Östs överlägsenhet väger dock Västs överlägsenhet i atomvapen enligt nedan. Till sjöss har Väst en mer än 20-faldig överlägsenhet (utom beträffande ubåtar) som är viktig vid krig i länder, vilka gränsa till havet. Västmak- terna anses säkert kunna hålla ett ryskt ubåtskrig stången.

Beträffande flygstridskrafter hålla sig styrkorna omkring 20 000 flyg- plan, naturligtvis av allt modernare och delvis större och dyrbarare typer.

Även Sovjets satellitstater skapa nu flygstridskrafter och förstärka försvaret mot flyganfall väster- och söderifrån. Antalet ryska flygfält i Östeuropa har på några år tredubblats. »U. S. Strategic Air Command» i Europa samt »British Bomber Command» äro de förband för offensiv verksamhet, som ha till uppgift att i första hand skada Sovjets livscentra, kommunikationer, truppkoncentreringar och flygbaser i Europa. USA:s väldiga kedja av flygbaser, praktiskt taget runt Sovjet och Kina, ger stora möjligheter att allvarligt skada, om än ej krossa, Östs krigsindustriellt viktigaste områden. Genom större räckvidd på de stora bombplanen kan USA slå hårdare mot Sovjet än detta mot USA. Men Sovjet kan mycket allvarligt skada det mera närliggande Västeuropa.

Mycket viktigt är att rätt bedöma atomvapnens ståndpunkt i Väst och Öst. Beträffande de stora vätebombarna anses USA ha en ungefärligt femfaldig överlägsenhet. I vad angår stora atombomber är USA betydligt överlägset Sovjet beträffande bombernas antal. USA:s försprång beträffande de mindre väte- och atombomberna är mycket stort. England har atombomber och vill skaffa sig vätebomber. Folkrepubliken Kina liksom Sovjets satellitstater ha ännu obetydliga, från Sovjet lånade, förråd.

Totalt sett anses även på västmaktshåll att Västs överlägsenhet, framför allt beträffande mindre men även större väte- och atombomber, är så betydande att det kompenserar östmakternas överlägsna arménumerär i Europa. General Gruenther sade härom år 1954: »Sovjet skulle till slut bli allvarligt slaget om det anfölle Västmakterna under år 1954.» Men han tillfogade en reservation för framtiden.

Trots det att Östs folkresurser äro större och kolonialmakterna ha betydande svårigheter i många av sina dominions eller kolonier, så uppväger Västs större krigsindustriella kapacitet, dess överlägsenhet beträffande flygstridskrafternas slagkraft och förmågan att behålla övervikten på haven säkerligen avsevärt Östs resurser vid ett storkrig. Men läget är gynnsamt för Östmakterna då det gäller mindre gränskrig, såsom av Sovjet förberedda och inspirerade, revolutionära »inblandningskrig» av Koreatyp längs Sovjets och Kinas vidsträckta landamären. Där Västs övervikt på haven ej kan påverka läget och där Väst, genom att Sovjet håller sig »neutralt», icke kan insätta sitt offensiva bombflyg, har Sovjet sina största chanser.

Inför det större perspektivet att gränsstrider kunna övergå till storkrig måste båda sidor numera med fog vara betänksamma. Men maktbalansen ger naturligtvis ingen garanti för att icke endera parten kan »spela ut». Att förlita sig på tron, att de moderna förstörelsemedlens oerhörda effekt förhindrar krig, är en riskabel illusion. Ett starkt försvar förblir alltså nödvändigt, särskilt för den alliansfrie.

E. Biörklund.

Priset för en statsministerpost. En sak, som stora delar av det borgerliga Finland inte torde ha observerat, är att antalet fackligt organiserade arbetare minskats avsevärt under de senaste tiderna. Den fackliga rörelsen, samlad i centralorganisationen FFC, motsvarande alltså LO i Sverige, har ju alltid varit svag i Finland, beroende inte minst på de skarpa motsättningarna mellan socialdemokrater och kommunister.

Att arbetsgivarna tidigare ogärna slöto kollektivavtal med fackförbunden hade sin förklaring i, att dessa på ett beklämmande sätt brusto i ordhållighet och respekt för ingångna avtal. Deras ledare saknade så gott som all auktoritet inför sina egna och voro fatalt maktlösa när det gällde att hindra och beivra s. k. vilda strejker. Betecknande för läget var att LO i Finland ännu så sent som 1945 inte hade flera än 86 000 medlemmar; detta var efter en period, då rörelsen för första gången hade en ledare med en viss resning, E. A. Wuori, för tio år tillbaka placerad som Finlands sändebud i London och numera chef för politiska avdelningen vid utrikesministeriet i Helsingfors. Åren efter 1945 med sin starka inflation och sina av skadeståndsleveranserna till Ryssland stimulerade lönerörelser drevo medlemssiffran i höjden upp till 340 000. Det var ett slags skördetid för Finlands LO. De ständiga lönehöjningarna och inflationen gjorde att inkasseringen av medlemsavgifterna gick lätt. Sedan, efter det en stabilisering inträtt, började stagnationen och nedgången av medlemssiffrorna. Numera är man nere vid endast 200 000 medlemmar, ett anmärkningsvärt lågt tal, om det jämförs med vad LO i Sverige kan redovisa.

Denna påtagliga minskning har givetvis vållat LO-ledningen i Finland vissa bekymmer. En av förklaringarna går ut på att socialdemokratiska arbetare ogärna betala avgifter till kommunistiska fackorganisationer. En annan, gärna framförd av kommunisterna, är att LO genom sin bristande radikalism, sin modlöshet i kritiska lägen och sin undfallenhet gentemot arbetsgivarna (och staten) stött massor av klassmedvetna arbetare ifrån sig. Den riktigaste förklaringen torde dock vara den, som hänvisar till att de icke organiserade arbetarna vid varje uppgörelse få samma villkor som de organiserade och att fackföreningsavgifterna därför äro bortkastade. Den fackliga ledningen har därför också hotat med att de organiserade hädanefter inte komma att föra de utanför organisationerna stående arbetskamraternas talan. Eller enklare uttryckt: den som är organiserad skall få andra förmåner, i form av exempelvis löner, än den icke organiserade. I den socialdemokratiska pressen har man likväl betonat att de 200 000 organiserade äro en tillräckligt stark armé för att driva sina krav igenom, om det så gäller vilken motpart som helst.

Att det verkligen förhåller sig så har man sannerligen fått erfara i Finland under de senaste månaderna. Ett av ingen bestritt faktum är att regeringsprogrammet, kring vilket socialdemokraterna och de finska bondeförbundarna samlade sig i slutet av oktober 1954, kom till under ett generalstrejkshot från LO. Auktoritativa socialdemokrater intygade omedelbart efter det regeringsavtalet uppgjorts, att de aldrig tidigare vid några förhandlingar rörande regeringsfrågan lyckats få igenom så mycket och så lätt som i oktober förra året. Det har visserligen antytts att storstrejkshotet inte framfördes under förhandlingarna, men man vet ju att några av LO:s ledande män, bl. a. ordföranden Aku Sumu, sutto med vid bordet och genom sin blotta närvaro utgjorde en påminnelse om hotets existens. Vad man från socialdemokratiskt håll också betonat är att huvudsaken för bondeförbundets underhandlare var, att deras parti skulle få besätta statsministerposten, givetvis med hr Kekkonen, och att de i gengäld voro villiga att gå längre än vad socialdemokraterna någon-

sin vågat hoppas. Rätt snart efter det hr Kekkonen fått sätta sig i spetsen för sin femte regering blev det också klarlagt, att planerna på att störta svenska folkpartiets Ralf Törngren som statsminister utstakades redan i juni 1954. Uppgiften att hr Törngrens sekreterare bevitnade underhandlingarna i september var riktig så till vida att han fick vara med vid ett enda av de fem stora sammanträden, som höllos i september, då statsministern tillbringade sin semester i Danmark. Om vad underhandlade man vid de fyra andra stora sammanträdena och vid de många mindre?

Regeringsavtalets kärna var att priserna på vissa livsmedel skulle sänkas med tillhjälp av statliga subventioner. I stället skulle inga allmänna lönerörelser igångsättas. Fackorganisationerna skulle inskränka sig till vad man kallade groputjämnings. Men hur många löntagare är det som befinna sig i dylika gropar? Det har uppgivits att antalet stiger till inemot 300 000. Höjs deras löner med några procent, som kraven i regel syftat till, — längre gående krav ha också framställts — så står man inför en allmän, starkt inflationsdrivande lönehöjning, omfattande vida flera än LO:s alla medlemmar.

Hr Kekkonen trodde, då hans statsministerdröm gick i uppfyllelse, att fackföreningarna skulle nöja sig med de prissäskningar man åstadkom med tillhjälp av statsunderstöd, men på den punkten höll hans kalkyl inte. Man tog emot prissäskningarna och gick långt in i den regleringslabyrint, som allt vettigt folk länge försökt rasera, men man nöjde sig icke därmed, utan krävde ytterligare lönelöftningar i strid mot det avtal, som tillkommit under strejkhöt och med ett flagrant brott mot det år 1946 ingångna allmänna avtalet med arbetsgivarnas centralförbund. I denna situation har bondeförbundets opinionsbildare enträget uppmanat arbetsgivarna att stå på sig och inte falla undan för FFC:s krav. Ännu i mitten av mars var dock läget oklart och flytande på avtalsmarknaden och det förvärrades ytterligare genom en synnerligen allvarlig strejktion, igångsatt av några förbund, representerande grupper av statsanställda.

I denna förvirring är det några obestridliga fakta man urskiljer. Hr Kekkonen har blivit bedragen av de fackföreningsmän, som genom sitt hot underlättade hans regerings tillkomst och förde honom själv till statsministerposten. Finlands LO har inte ledare, vilka mäktat hålla skarorna i styr och hävda kollektivavtalens bindande kraft. Socialdemokraterna ha inte heller några ledare, som förmå effektivt hejda FFC-funktionärernas framfart. Vad var hr Kekkonens seger i slutet av oktober 1954 egentligen värd?

Banko- Bankoutskottets utlåtande rörande riksbankens och riksgäldsdechargen. Bankoutskottets utlåtande rörande riksbankens och riksgäldsdechargen. Bankoutskottets utlåtande rörande riksbankens och riksgäldsdechargen. kontorets förvaltning under fjolåret andas denna vår om möjligt större tillfredsställelse än vanligt. Produktionen ökade under 1954 i snabbare takt än genomsnittligt varit fallet något år under efterkrigstiden. Det rådde full sysselsättning och stabilt penningvärde med en investeringskvot på 30 procent. De utrikes transaktionerna voro i balans även om tendenser till övertryck i ekonomin blevo märkbara under senare delen av året. Den kreditpolitik, som med framgång kunnat föras under

1952/53, var visserligen inte tillfyllest vid den starkt ökade kreditefterfrågan, men med den i oktober företagna statsupplåningen till förhöjd ränta nådde riksbanken sitt syfte att strama åt kreditmarknaden. På detta sätt sammanfattar bankoutskottets majoritet sitt omdöme om den ekonomiska umecklingen och riksbankens politik under 1954.

Helt utan anmärkningar är dock inte majoritetsutlåtandet, utan sådana riktas mot de privata investeringarna, som påstås ha varit för stora, bankerna för att de lånat ut för mycket pengar och givetvis svensk ekonomis svarta får, bilarna, som strömmat in i landet i alldeles för stort antal.

Det enda som är litet svårförståeligt, när det gäller bilarna, är, att dessa tillmätas en så väldig betydelse även i ett dokument av detta slag. Visst importerades det för 650 miljoner kronor personbilar och bildelar, men detta är inte alltför överväldigande i en sammanlagd import av över 8 miljarder kronor, där t. ex. ingår för 300 miljoner kronor frukter och bär, samtidigt som svensk frukt vräks ut tonvis på avskrädeshögarna, utan att utskottet påtalar fruktimporten. Att kaffet kostade 422 miljoner kronor, kan inte andras som förmildrande omständighet för bilarna men möjligen för att återställa sinnet för proportioner.

Utskottsutlåtandet är inte enhälligt. I en för högern och folkpartiet gemensam reservation riktas kritik mot riksbankens räntepolitik och läggs ett stort ansvar på dess särskilt mot årets slut kraftiga penningtillskapande, varförutan innevarande års inflationsdrivande inkomströrelser icke skulle varit möjliga. I reservationen fästes uppmärksamheten särskilt vid det förhållandet, att de privata investeringarna, tvärt emot vad som görs gällande från regeringshåll, inte ökat nämnvärt under fjolåret i förhållande till vad som kan betraktas som normalt eller erforderligt och ej heller i och för sig varit stora. Däremot, säga reservanterna, har de privata investeringarnas andel gått tillbaka starkt under efterkrigstiden, medan staten och kommunerna ökat sin andel kraftigt. Några intressanta siffror till belysning härav anföras också och återges här i urval:

Investeringar:	1938/39	1946	1951	1953	1954
Bostäder	30	30	21	20	21
Industri	19	19	24	17	18
Övriga enskilda	23	23	24	24	22
Statliga	17	19	21	26	25
Kommunala	11	9	10	13	14
Summa procent	100	100	100	100	100

Under fjolåret upptog staten två intressanta lån av viss principiell betydelse. Det ena var det i oktober emitterade 4-procentiga statslånet, som inbringade 672 miljoner kronor, varigenom, som det heter, medel överflyttades från penning- och kapitalmarknaden till staten. Reservanterna kritisera härvid, att riksbanken inte begagnade tillfället att övergå till en politik med rörliga räntor över hela linjen utan ånyo låste de strategiskt viktiga räntesatserna, sedan statslåneemissionen förts i hamn. Utöver vad som sålunda anförts i utskottsutlåtandet och reservationen, kan framhållas, att staten tillfördes tämligen litet friska pengar genom den

Dagens frågor

stora låneoperationen. Det andra lånet var det i Schweiz upptagna, som emitterades i två utgåvor, den första i maj och den andra i november. Villkoren voro desamma, 3³/₄ procents ränta och vidsträckt skattebefrielse. Ändamålet var enligt utskottsutlåtandet att stärka den svenska valutareserven och att »för eventuella framtida behov skapa en kontakt med den schweiziska marknaden».

Reservanterna understryka det betänkliga i att valutareserven icke ens med hjälp av detta utlandslån kunde upprätthållas utan minskade med 110 miljoner kronor och därutöver skulle ha reducerats med vad lånet inbringade, om det inte upptagits. Under alla förhållanden är det ingen lösning av det svenska valutaproblemet att falla tillbaka på utländsk upplåning, såsom antydes av utskottsmajoriteten. Därtill är lånemöjligheterna på de internationella kapitalmarknaderna — inte endast den schweiziska — alltför begränsade. Vårt valutaproblem måste vi lösa av egen kraft.
